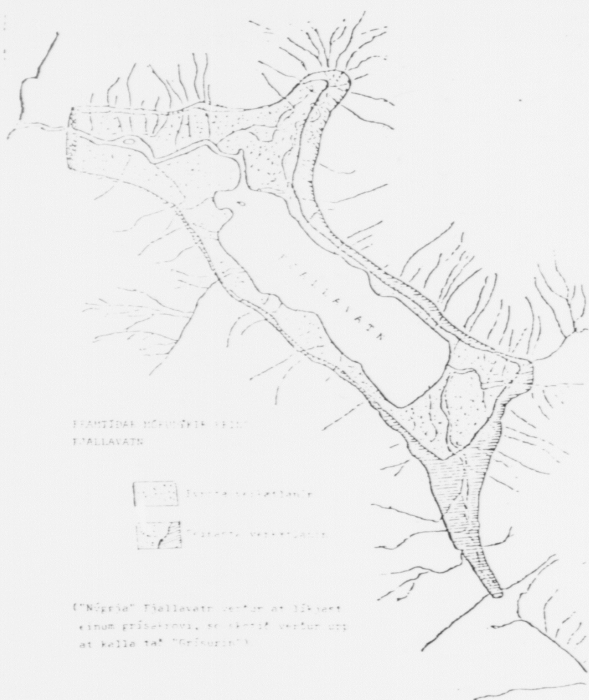

at útbýggingin verður framd. Ein orsök er helst, at higar-til hefur eingin politiskur vilji verið at jatta tær (smáu) upphæddir, ið nevndini tervar fyrri at kanna tey árinna, ið nátturu og umhvørvi, ið útbýggingin verður at hava við sær.

Hinvegin hefur eftir øllum at døma ágrýtni hjá Yvfrirðingarnevndini at gera nakað við málið helst ikki verið so ovurstórt heldur.

Eitt heilt annað er, at varð ein tilik árinsskanning framd í 1979, so var hon virðisleys í dag, tí sum áður nevnd, er tað ein heilt nýggj verkætlan, ið nú skal víðgerast. — Og lat hetta verða sagt beinanvegin: Varð fyrsta verkætlanin skýrd «Oyðingsverkið mikla» (Jógvan í Løðuni), so má henda verða skýrd «Nú Føroyar farvæla».

Heitt verður á A. B. Berdal A/S, Oslo um at kanna vatnorkuútbýggingina

Á nevnda fundi í Oslo 26.9.79 um Íslands-kaðalin beyð almennti stovnurin Norges vassdrags- og elektrisitetssvesen (NVE) sær til at kanna vatnorkuverkætlanina hjá SEV (rættari: hjá Højgaard & Schultz).

Hetta tilboð varð seinni tikið aftur, og í staðin fyrri varð tað — eftir tilmæli frá NVE — A. B. Berdal A/S, Oslo, ið fekk hesa kanning um hendi.

Orkuráðið sigur í sínum viðmerkingum til hetta:

«...vegna ov litla arbeiðsorku, kundu teir (tvs. NVE) ikki veita okkum tann stuðul, vit ynsktu, men vistu í staðin á norska felagið A. B. Berdal A/S...» Sjálvandi hefur NVE, ið er ein av heimsins allarstørstu fyrirkomum bæði viðvíkjandi bygging og rakstri av slíkum anleggum, arbeiðsorku nokk til at kanna eina slíka — eftir teirra víðurskiftum — «pinkuverkætlan».

Her áttu menn at spurt seg sjálvan: «Hvat býr undir tá NVE aftaná at hava sæð Højgaard & Schultz — verkætlanina ikki longur vil standa við tilboðnum á Oslo-fundinum?»

Eg skal venda aftur til henda spurningin.

Álitið frá A.B. Berdal A/S

Orkuráðsins álitið til álitið frá A. B. Berdal A/S hefur verið almannakunngjørt í bløðnum áður — og tað hefur sum kunnugt ljóðað mikið væl. — Men hvat sigur so veruliga hetta kenda norska felag um H & S-verkætlanina?

Eg skal gera stutt av og bert endurgeva tvey smá brot úr tí parti av álitinum (dagfest 23.9.1980) sum verður kallað: «Vurdering av projektene».

Aftaná at hava vist á, at ætlanin var at byrja útbýggingina longu 1. juli 1979 sigur A. B. Berdal m.a.: «Vi hadde derfor ventet under vårt besøk hos H & S i København å bli presentert for adskillig flere projekttegninger, men ble skuffet i så måte...»

«Vi beklager derfor å måtte uttale, at det er vår bestemte oppfatning, at de foreliggende projekter ennå er for lite bearbejdet til å utgjøre forsvarlig grunnlag for en beslutning om utbygging og låneopptak for dette. (I tillegg kommer, som før nevnt at det hydrologiske grunnlag er usikkert)».

Eitt er at undirritaði — og minnist meg rætt eisini Harry Fonsdal — segdu tað sama alment ferð eftir ferð langt áðrenn tað nakrantíð varð heitt á felagið A. B. Berdal — og eitt er at vit fyrr gjalda milliónupphæddir (t.d. H & S-verkætlanini) fyrri «skriðan frá útlendskum lúsum» enn at lata okkara egnu sleppa til — eitt heilt annað er ikki at taka avleið-

ingarnar av tí vit gjalda fyrri at fáa at víta.

Við reinum orðum sigur A.B. Berdal A/S her: «H & S bjóðaðu í 1979 feroyingum eina vøru fyrri 319 mill. kr. (prislega 1978). Henda vøra var ónyttilig!»

Avleiðingar? — Sjálvandi at allir sáttmálar við H & S vórðu uppsagdir og harafturat at SEV fekk endurgjoldið allar útreiðslur, ið staðist hava av tí ónyttilugu verkætlanini.

Sjálvandi søu teir serkonu í Norges Vassdrags- og Elektrisitetssvesen (NVE) beinanvegin, og teirra úrskurður í høvuðsheitinum kom at verða hin sami sum hjá Berdal A/S. Men tað vildi so aftur havt við sær, at NVE øðrumegin, og teir lutvis samsvarandi almennu donsku stovnarnir: Elektrisitetssræðið og Vandbýggingssvesnet hinumegin, komu í konflikt hver við annan. Júst vandin fyrri einari tilikari kompetansu-konflikt Noreg/Danmark var eftir minari metan hin veruliga orsøkin til at NVE so knappliga hevði «ov litla arbeiðsorku» at kanna H & S-verkætlanina. (Nevndu donsku stovnar sulu góðkenna útbýggingina, áðrenn hon verður framd).

A. B. Berdal A/S varð biðin um bert at meta um tær reint tekniskt/ búskaparlugu siðurnar í málinum. Í álitinum siga teir sjálvir í partinum «Grunnlaget for rapporten»:

«Vår oppgave skulle kun være å bedømme de rent teknisk-økonomiske sider ved projektene. Andre forhold av betydning, i første rekke miljøhensyn, skulle ligge utenfor vår oppgave».

Eg eri sannfurdur um, at varð heitt á hetta óhefta felag at víðgera útbýggingina eisini og samstundis út frá einum umhvørvisligum sjónarmiði — t.d. eftir somu fyrirmynd sum í Noreg í dag, ja so hevði neyvan nógv verið eftir av H & S-verkætlanini.

Hinvegin hefur Orkuráðið heitt á H & S og biðið um

teirra metan av hvørji skaðlig árin á nátturu og umhvørvi, ið verða at standast av tí útbýgging, teir sjálvir (H & S) hava prosjektera og sjálvir ætla sær at byggja.

Sanniliga er tað ein umvend verð, vit liva í her í Føroyum.

Í 2. framhaldandi greinum skal eg greiða nærri frá nýggju verkætlan H & S.

Sum eg nevndi í fyrstu greinini hefur Højgaard & Schultz (H & S) gjørt 2 nýggjar útbýggingarættanir síðani teir «grønu» — sambært m.a. SEV-stjóran — fingi steðgað tí fyrstu.

Her skal tó bert í heilt stuttum verða vist á munin millum ta fyrstu og ta seinastu ætlanina.

Útbýggingin í Norður-Streymoy. Fossá IV-verkætlanin

Orkuráðið hefur yvirfyri lögting og landsstýri skotið upp at byrja verður við Fossá IV-verkætlanini. Eg skal tí víðgera hesa ætlan eitt sindur meira gjølla enn hinar (Vágoy og Eysturoy).

A mynd 1 og 2 er vist ávíkavist fyrsta og seinasta útbýggingaruppskot H & S's fyrri Norður-Streymoy.

Í fyrstu verkætlanini verður skotið upp, at frærenslíð frá økjum Svart-hagi (tvs. Breiða, ið nú rennur út í Saksun), Dalhaga og lutvis Heljara verður veitt gjøgnum tunnillir og veitir í ein brunn við 10 m. høgari byrging í Reyná. Frá brunninum skuldi so vatnið veitast í tunnill til núverandi SEV-brunnin «Vatnið». — Inn í somu tunnill skuldi eisini veitast (gjøgnum aðra tunnill og veitir) árnar Ravnagilsa, Klovsá og Stóra. Hesar áir renna í dag sum kunnugt saman í eina og út í Hvalvík (Stóra).

Við tunnilmunnan (Vatnið) skuldi byggjast eitt kraftverk, fyrri at nytta hæddarmuninum millum nevnda nýggja brunnin við Reyná og Vatnið (ca. 20 m). Somuleiðis skuldi byggjast eitt kraftverk við Lómundaroyrabrunnin fyrri at nytta hæddarmunin millum Vatnið og Lómundaroyrabrunnin (ca. 25 m).

At enda skuldi Bjarnadalsá, ið nú rennur í Lómundaroyra, veitast gjøgnum ein nýggjan tunnill í Vatnið.

Ahugavert er annars at frætta frá H & S, at tað skal byggjast ein landsvegur úr Hvalvík og yvir fjøllini til Vestmanna, og at hesum vegi fyrri at takka verður útbýggingin væl biligari enn hon annars hevði verið um SEV skuldi gjalda vegin.

Hvat vita okkara fólkavald at siga frá hesum «landsvegi»?

Sambært seinastu verkætlanina (mynd 2) skal frærenslíð frá avfallsøkjum Ravnagilsa, Klovsá og Stóra nú veitast gjøgnum tunnill og veitir beinleiðis í Reyná-brunnin. Byrgingin her skal samstundis flytast ca. 750 m. vestureftir, so at brunnurin nú verður at rúma 4,7 mill. m³ mótvegis 1,25 mill. m³ í tí fyrstu ætlanini. Sjálv byrgingin verður í hesari nýggju ætlanini 38 m høg! (mótvegis 10 m. í tí fyrstu).

Kraftverkin við Vatnið og

Lómundaroyra skulu nú ikki byggjast, men harafturimóti skal gerast ein nýggjur tunnill úr Vatnið-brunninum og beinleiðis til eitt nýtt kraftverk í Vestmanna.

Henda verkætlan er mett at kosta 141 mill. kr. (prislega 1981) og skal veita 23,1 mill. kWh, mótvegis 41 mill. kr. (prislega 1978) og 18,4 mill. kWh fyrri ta fyrstu ætlanina. (Vit nýta í dag tilsamans umleið 140 mill. kWh).

Nýggja ætlanin krevur annars at bygt verður tilsamans ca. 15 km. tunnill (2 km. veitir) og ca. 11 km. anleggsgvegir. Samsvarandi tøl fyrri fyrstu ætlanina vóru ca. 13,5 km. tunnill (ca. 3 km. veitir) og ca. 16 km. vegir (líroknað nevnda «landsveg»).

Einstáttað vatnorku-sjónarmið

Tað er møgult (eg eri tó ikki samdur í tí) at henda seinasta verkætlanin er hin tekniskt/ búskaparluga besta loysnin sæð úr ein einstáttaðum vatnorku-sjónarmiði.

Landsbúskaparluga er ætlanin tað í hvussu so er ikki og umhvørvisliga er hon ein sorgarvisliga.

leikur.

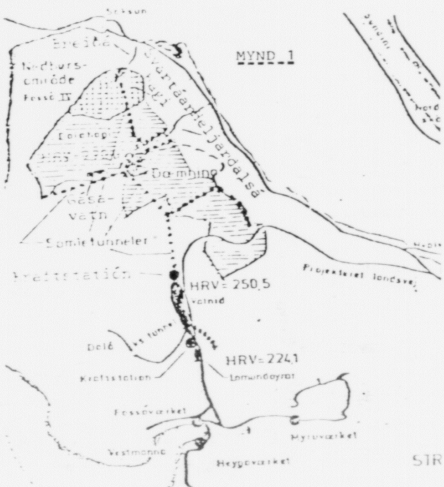
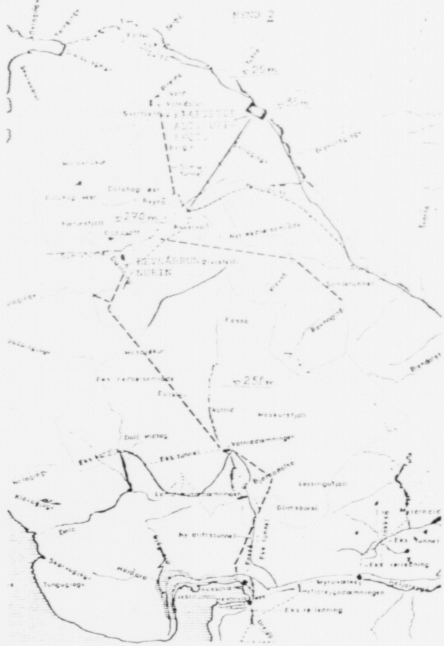
Áðrenn farið verður undir hesa útbýgging má øllum vera púra greitt at báðar áirnar í Saksunardali: Dalsá og Stóra koma at missa ein munandi part av vatninum. Einku er heldur at ívást í at avleiðingarnar av hesum verða skerdið møguleikar fyrri aling av t.d. laks, silur, kræklingi og ostru í Hvalvík og í Pollunum. Nóg mikið av feskum vatni er nevnliga besta verjan hjá nevndu fiskasløgum móti t.d. lúsum og øðrum snúlarum.

Saksunarvatnið (og Dalsá) verður eisini minni nytligt sum «miðstöð» fyrri havbit (ocean ranching) um útbýggingin verður framd sum ætlað.

Havbit er annars ein vana, ið, sum frálíðir, kann koma at gerast millum tær týðningarmestu í landinum, bert vit ansa eftir at okkara fáu laksaár áframt verða liv lagaðar.

Tað er m.a. hesi víðurskipti eg hugsi um, tá eg sigi at verkætlanin er ein vana loysin sæð úr einum landsbúskaparlugum sjónarmiði.

Framhald á síðu 18

STR